

PROIECTUL RUINELOR SAU REINTEGRAREA ISTORIEI ÎN IDENTITATEA URBANĂ / PROJECT OF RUINS OR REINTEGRATION OF HISTORY INTO URBAN IDENTITY

Studiu de caz / Case Study: Forum Tevere

Oana Anca ABĂLARU

Asist. drd. arh. / *Teaching Assist. PhD Candidate Arch.*

oana.abalaru@gmail.com

Rezumat

Lucrul cu materia, în ipostaza de ruină, ca formă aistorică ce depășește orice categorie a stilului, conține, cel puțin, o dublă lecție de arhitectură. El presupune, pe de o parte, o descoperire a vestigiului, dezgolit de orice surplus, redus la componenta structurală iar, pe de altă parte, o înțelegere, în plan simbolic, a unor conținuturi, teme sau motive ce implică dobândirea unei noi căi de lectură. Rolul arhitecturii de a interacționa într-un nou vocabular cu materia supusă lentei dar statornicei deveniri înseamnă deschiderea unui portal către o identitate încă inteligibilă omului de rând. Proiectul ruinelor, deși complex prin problematica pe care o atinge, face, de prea puține ori, subiectul formării academice a arhitectului.

Așadar, articolul își propune să identifice, în plan metodologic, un posibil parcurs cu referire la proiectul meu de diploma – Forum Tevere, susținut în iulie 2014 sub îndrumarea d-nei conf. dr. arh. Anca Mitrache. Situl ales, o rană urbană deschisă de-a lungul axei fluviale reprezintă o nevalorificată poartă de acces către centrul istoric, un gol de apariție recentă în conștiința urbană. Proiectul reflectă o căutare de a exprima în contemporan implicațiile stratificării urbane și a complexului raport dintre trecutul antic și cel recent. Procesul propus urmărește integrarea în structura identi-

Abstract

Working with matter, in a state of ruin, an ahistorical form that exceeds any stylistic category contains at least a double lesson of architecture. It involves, on the one hand, the discovery of the remains, stripped of any surpluses, reduced to structural components and, on the other hand, a symbolic understanding of contents, themes or motifs that involves the acquisition of new keys to interpretation. Architecture's role to interact through its new vocabulary with the slow but stable becoming of matter means opening a portal to an identity still incomprehensible to common people. The ruins project, although complex, becomes only sporadically a subject in the academic programme of an architecture student.

Therefore, the article aims to identify, following a certain methodology, a possible path, referring to my diploma project - Forum Tevere, presented in July 2014, under the guidance of PhD Assoc. Prof. Arch. Anca Mitrache. The chosen site, an urban open wound along the river axis, represents an undeveloped entrance gate to the historic centre and a recent gap in the urban consciousness. The project reflects a quest to express the contemporary implications of urban stratification and the complex relations between ancient and recent past. The proposal seeks to integrate a new content into the urban struc-

tară urbană a unui nou conținut ancorat în trecut dar participativ prezentului.

Cuvinte cheie: ruină, identitate urbană, stratificare, integrare.

1.1 Condiția orașului contemporan

„We have no more beginnings” este sintagma cu care debutează reflecția lui George Steiner asupra condiției creației în lucrarea *The Grammar of Creation*. Unde altundeva poate fi mai vizibilă această condiție decât în dinamica dezvoltării urbane actuale, ce a trecut de limitele extinderii orizontale și ascendent-verticale, căutând săpătura și provocând arheologia? Deși considerarea raportului cu situl arheologic a devenit o condiție „Sine Qua Non” a orașului care crește în jos, expresia acestei „confruntări” rămâne superficială, limitofă sau indiferentă locuitorului actual. Absența unor spații care să provoace dialogul, încurajând salturile narrative și interferența cu alte sisteme este determinantă în segregarea multora dintre siturilor arheologice urbane, incompreensibile în structura urbană actuală. Concomitent cu acest proces de eludare a resurselor arheologice în dezvoltarea urbană contemporană, multe orașe se găsesc în situația dispariției fondului arheologic, procentul de conservare sau valorificare atingând valori cel puțin îngrijorătoare.¹

Orașul contemporan, prin densitatea proceselor de transformare pe care le conține, determina noi forme de confruntare și reconciliere între coordonatele

¹ Vorbind despre efectul cercetărilor arheologice a siturilor arheologice italiene din pleistocenul inferior începând cu sfârșitul sec. al XIX-lea, Patrizia Gioia vorbește despre o dispariție în ultimele două secole a jumătate din siturile investigate și de conservare a doar 8% dintre ele. https://www.academia.edu/1882729/2012_-a_musealizzazione_dei_siti_del_Pleistocene_inferiore-medio_in_Italia

ture identity, anchored in the past but participatory in the present.

Keywords: ruin, urban identity, stratification, integration.

1.1 The Contemporary Condition of the City

“We have no more Beginnings” is the syntagm with which George Steiner starts his reflection on the condition of creation in his writing, The Grammar of Creation. Where else can this condition be more visible than in the actual dynamics of urban development, which surpasses the bounds of horizontal and vertical development, seeking excavation and provoking archaeology? Even though considering the relation with the archaeological site became a “sine qua non” condition of the city that grows downwards, the expression of this “confrontation” remains adjacent, superficial or indifferent for current inhabitants. The lack of spaces that cause dialogue, encouraging narrative leaps and interference with other systems, is crucial in the segregation of many of the urban archaeological sites, incomprehensible in current urban structure. Simultaneously with this process of circumventing the archaeological resources in contemporary urban development, many cities register a disappearance of the archaeological fund, the conservation or recovery percentage reaching values that are at least worrying.¹

The contemporary city, by the density of transformation processes it contains, generates new forms of confrontation and reconciliation between coordinates of the

¹ *Speaking about the effects of in situ research on archaeological pleistocene sites in Italy in the XIX century, Patrizia Gioia talks about a disappearance of half of the sites investigated during the last two centuries and the preservation of only 8% of them.* https://www.academia.edu/1882729/2012_-a_musealizzazione_dei_siti_del_Pleistocene_inferiore-medio_in_Italia

trecutului și forme ale prezentului, întâlniri ce stau, de multe ori, sub semnul dominant de contaminare. Acest lucru este cu atât mai pregnant în universul realităților reziduale, categorie în care, de cele mai multe ori, sunt încadrate și siturile arheologice. Nu puține sunt cazurile unor confruntări cu această condiție a vestigiilor și unor încercărilor de a le îngloba sau metaboliza în imaginea urbană. Caracterul lor eterogen și relativ rigid în raport cu contextul urban actual face activitatea arhitecților și urbanistilor cel puțin dificilă.

1.2 Necesitatea considerării fondului arheologic

Multe dintre cadrele urbane actuale sunt purtătoare ale unor valori identitare, înrădăcinate în trecut ce influențează în modul specific de raportare la oraș. Pe fondul caracterului dinamic pe care dezvoltarea urbană l-a câștigat în timp, acele procese, altădată firești, de a metaboliza trecutul și de a-l înzestra cu noi valențe, s-au diluat. Astăzi, proiectarea încearcă prin orice mijloace să se detașeze de această condiție fundamentală a lucrului cu preexistentul ca ruină arheologică, ce impune ritmul ei propriu de lucru. În ciuda acestei stări de recuzare a unui dialog cu vestigiul prin proiectul de arhitectură, situațiile în care arheologia devine un muzeu obligatoriu iar confruntarea cu solul arheologic o condiție inerentă a actualei dezvoltării urbane sunt tot mai frecvente. Pe de altă parte, în raport cu latura vizibilă, expusă a arheologiei, lipsa unui unor inițiative de conservare și integrare plasează astfel de monumente în dinamica hazardului. Aceste condiții convoacă profesioniștii la considerarea și chestionarea prezentului, din perspectiva arhivei de urme și fragmente acumulate. Pe de altă parte, aria arheologică, privită ca șantier și instrument didactic nu este restrânsă la sfera specializată, ci se adresează orașului și oamenilor de rând în general.

past and shapes of the present, encounters that are often under the dominant sign of contamination. This is all the more striking in the universe of residual realities, in which category archaeological sites are most often classified within. Not few are the cases of these confrontations with the condition of the remains and the attempts to encapsulate or metabolize them in the urban image. Their heterogeneous and relatively rigid character, when compared to the current urban context makes architects and planners work at least difficult.

1.2 The Necessity of Considering the Archaeological Fund

Many of the current urban contexts are carriers of identity values, rooted in the past, influencing the specific means of relating to the city. On the background of the dynamic character that urban development has gained in time, some processes, that were once normal, like metabolizing the past and endowing it with new meaning, were diluted. Today, design is trying by all means to break away from this fundamental condition of working with the pre-existing as archaeological ruin that imposes its own timing. Despite the fact that architectural projects often challenges the dialogue with the remains, situations where archaeology becomes a mandatory museum and an inherent confrontation with the archaeology, are increasingly common in the current urban development. On the other hand, in relation with the exposed side of archaeology, the lack of conservation or integration initiatives place such monuments in the dynamic of causal and chance.

These conditions encourage professionals to consider and question the present seen as an archive of traces and fragments. On the other hand, the archaeological site, viewed as a teaching tool is not restricted to specialized groups, but it addresses the city and the common inhabitants. To accomplish this difficult task, the pro-

Pentru a realiza această dificilă misiune, proiectul ruinelor trebuie să integreze factorul timpului, să ia în considerare totalitatea straturilor existente.

Din perspectiva funcțiilor pe care arheologia pe poate juca în tabloul urban contemporan, direcțiile sunt vaste și au o dinamică ascendentă. Preocupările pentru relația arheologie-orăș, relativ recent intrate în sfera de cercetare a arhitecturii reflectă un domeniu de cercetare prolific mai ales pentru că se bazează pe un raport specific fiecărui teritoriu sau oraș.

Arheologia, privită prin ochii contemporaneității, are capacitatea de a evoca un trecut de multe ori ilizibil pentru omul de rând. Așadar, arhitectura, în cadrul zonelor arheologice, ar trebui să aibă ca scop reafirmarea identității locului, protecția vestigiilor și facilitarea înțelegerii etapelor istorice.

2. Proces

2.1 Schema de lucru

Cadrul urban este un produs compozit al epocilor istorice, rezultat al acumulărilor și ștergerilor, o țesătură fină în care coexistă urme și prezențe. În acest melanj al orașului contemporan, unele straturi sunt mai vizibile. Cadrul urban este constituit neuniform în timp, prin niveluri nu întotdeauna caracterizate de continuitate. Aceasta este premisa de la care trebuie nuanțată situația orașului contemporan, și în raport cu care, Claudio del Maro remarcă o grăbire a procesului de stratificare, pe seama accelerării creșterii demografice și a dezvoltării economice și tehnologice.² Dimensiunea tehnologică accelerează ciclul apariție - dispariție, dar, în același timp, oferă perspectiva intervențiilor care nu lasă urme materiale, nu își sedimentează prezența.

² Del Maro, Claudio, *Architettura della stratificazione urbana*, Roma: Ed. Artefatto, 1994 p.9

ject must integrate time in the project of ruins making a statement about each existing layers.

In the light of the functions that archaeology can play in contemporary urban picture, the directions are vast and increasing dynamic. Concerns about the relation between archaeology and city, relatively recent for the architecture research field, reflects a prolific area of research especially because it is based on specific regional or urban cases.

Archaeology, seen through a contemporary eye, has the ability to evoke a past often illegible for the common people. So architecture in the archaeological areas, should intend to reaffirm the identity of the place, to protect the historical relics and facilitate the understanding of historical layers.

2. The Process

2.1 The Work diagram

Urban framework is a composite of historical epochs, a result of accruals and deletions, a fine fabric where traces and presences coexist. In this melange of contemporary city, some layers are more visible. Urban framework grew unevenly over time through levels not always characterized by continuity. This is the premise for the contemporary city to be understood, and against which, Claudio del Maro noticed an acceleration of the process of stratification, determined by population growth and economical and technological development.² Technology quickens the cycle appearance - disappearance but at the same time offers the prospect of interventions that don't leave traces, don't settle their presence.

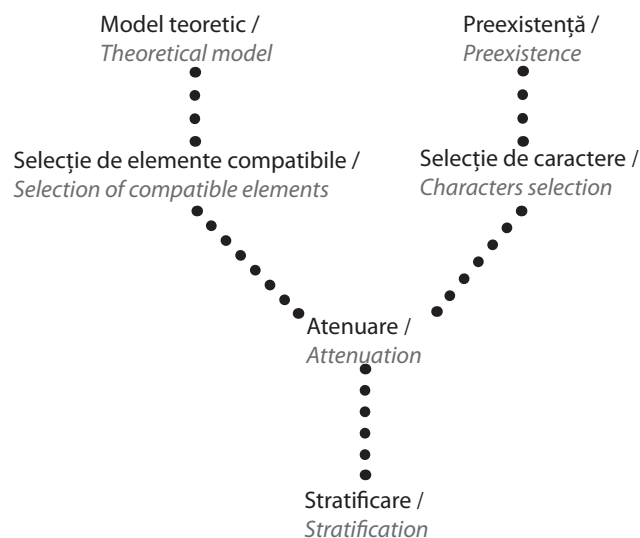
² Del Maro, Claudio, *Architettura della stratificazione urbana*, Roma: Ed. Artefatto, 1994 p.9

În cadrul oraşului, recunoaşterea arheologiei presupune identificarea unei alterităţi: „pentru a avea o stratificare trebuie suprapusă o ordine diferită unei preexistenţe”³. În opinia lui del Maro, lizibilitatea unui nou strat urban este condiţionată de aderenţa lui la un model teoretic pe care să-l reprezinte în relaţia cu preexistenţa. Schema următoare propusă de Claudio del Maro descrie o primă direcţie posibilă de lucru cu existentul arheologic:

Within the city, archaeology recognition involves identifying an otherness “to have stratification you must superimpose a different order to a pre-existing”³. According to Del Maro, readability of a new urban layer is conditional on its adherence to a theoretical model representative for its relation to the pre-existence. The following scheme proposed by Claudio del Maro describes a first potential work direction with the archaeological existent:

³ trad. ns. din lb. italiană: “per avere una stratificazione bisogna sovrapporre un ordine diverso ad una preesistenza”, Del Maro, Claudio, *Architettura della stratificazione urbana*, Roma: Ed. Artefatto, 1994 p.15

³ our translation from Italian: “per avere una stratificazione bisogna sovrapporre un ordine diverso ad una preesistenza”, Del Maro, Claudio, *Architettura della stratificazione urbana*, Roma: Ed. Artefatto, 1994 p.15

Schema de lucru / *The work scheme* © Oana Anca Abălaru

2.2 Modele teoretice abordate

2.2.1 Conceptul stratigrafic

În 1979, Edward Harris face publică, pentru prima oară, în lucrarea *Principii ale Stratigrafiei Arheologice* metoda de lucru stratigrafică, aplicabilă siturilor arheologice ce presupune documentarea și ridicarea vestigiilor în raport cu forma și conținutul lor, urmărind „limitele și forma straturilor”⁴. Interpretarea stratigrafică înseamnă că nu putem înțelege istoria izolând o etapă în detrimentul alteia, ci doar ca suprapunere în timp.

Identificând straturi și interfețe Harris raportează fiecare astfel de unitate stratigrafică formată la întregul din care face parte și la părțile luate separat reușind să interpreteze și să individualizeze contribuția fiecărei etape în tabloul global.

Considerând procesul de stratificare ca „un ciclu de eroziuni și acumulări, un amalgam de modele naturale de eroziune și depozitare intersectate de alterări ale peisajului efectuate de om prin intermediul săpăturii și activității edilitare”⁵ Harris identifică atât o componentă naturală, cât și una antropică, având două direcții: săpătura și construirea. În această perspectivă el identifică procese aditive, presupunând acumulare, depozitare, construire, și procese substructive ce implică eroziune și distrugere.

Dacă arhitectura poate opera, fără a face discrepanțe, și cu instrumentele aditiei și cu cele ale substracției, activitatea arheologiei este în primul rând substractivă, stând sub semnul săpăturii. Procesul aditiv este secundar, nu are un scop în sine, dar este immanent săpăturii.

4 Ibidem: „i limiti e la forma naturali degli strati”.

5 Trad. ns. din lb. italiană: „Il processo di stratificazione archeologica e quindi un amalgama di modelli naturali di erosione e depositointrecciati con alterazioni del paesaggio effettuate dall'uomo mediante scavi ed attività edilizie”. Idem, p. 80.

2.2 Theoretical models approached

2.2.1 Stratigraphic concept

In 1979 Edward Harris made public for the first time, in his paper Principles of Archaeological Stratigraphy, the stratigraphical working method, applicable to archaeological sites which involves documenting and raising the vestiges in relation to their form and content, following “the limits and form of the layers”⁴. The stratigraphical interpretation means that we cannot understand the history by isolating one step against another, but only as a superposition in time.

Identifying layers and interfaces, Harris reports each stratigraphic unit to the entire and to each part separately, managing to interpret the contribution of each individual phase in the overall picture.

Considering the stratification process as a “cycle of erosion and accumulation, an amalgam of natural patterns of erosion and storage intersected by alterations of the landscape performed by humans through excavation and utility work”⁵, Harris identifies both a natural component and a man-made one, having two directions: excavation and construction. In this perspective, he identifies additive processes, assuming accumulation, storage or construction and subtractive processes involving erosion and destruction.

If architecture can operate, without any discrepancies with the tools of addition and subtraction, the work of archaeology is primarily subtractive, involving especially excavation. The additive process which is secondary does not have a purpose itself other than an imminent result of the excavation.

4 Ibidem: „i limiti e la forma naturali degli strati”.

5 Our translation from Italian. „Il processo di stratificazione archeologica e quindi un amalgama di modelli naturali di erosione e depositointrecciati con alterazioni del paesaggio effettuate dall'uomo mediante scavi ed attività edilizie”, Idem, p. 80

Așadar, principiul stratigrafic propus de E. Harris în 1982 introduce în arheologie o metodă de analiză și de lucru bazată pe ceea ce el numește unitate stratigrafică. Considerând stratificarea ca efect al ciclurilor recurente de eroziune și depozitare⁶, Harris definește unitatea stratigrafică drept ansamblul format dintr-un strat arheologic și o interfață, reflectând o anumită etapă a trecutului, cristalizată în solul arheologic. În acest sens, metoda stratigrafică se distinge prin documentarea vestigiilor în raport cu limitele și forma fiecărui strat și nu prin secțiuni orizontale la niveluri determinate. Interfața, ca limită între două acumulări succesive capătă un rol fundamental, definind raportul în care se află cele două straturi pe care le separă.

2.2.2 Deconstrucția

Printr-o lectură critică a conceptelor filozofice precedente, metoda deconstrucției, propusă de filozoful Jacques Derrida, presupune construirea unor noi înțelesuri pornind de la combaterea celor existente. Conceptul de „urmă” descrie lanțul evenimentelor anterioare care au dus la nașterea și evoluția urmei respective.

În sensul palimpsestului urban, „urma” presupune capacitatea unui sit de a evoca fiecare etapă prin care a trecut. Acțiunea se realizează în două direcții: pe de o parte, situl își lasă amprenta asupra elementelor pe care le conține și, pe de altă parte, cuprinde urmele tuturor stadiilor care au existat pe acel amplasament chiar dacă materialele au fost înlăturate. Vorbind despre un sit arheologic, această viziune înseamnă că noul trebuie să reclame și o componentă recapitulativă a tuturor fazelor amplasamentului studiat. Conceptul de urmă trebuie să înțeleagă limită ca interferență între straturi nu neapărat diacronice.

⁶ Harris Edward, *Principi di stratigrafia archeologica*, Roma: Ed. Nuova Italia Scientifica, 1983, p.81

Therefore, the stratigraphic principle proposed by E. Harris in 1982 developed a new archaeological method of analysis and work based on what he calls a stratigraphic unit. Considering stratification as a result of recurrent cycles of erosion and storage⁶, Harris defines the stratigraphic unit as an ensemble consisting of an archaeological layer and an interface, that reflects a different stage of history crystallized in the archaeological soil. On this line, the stratigraphic method implies a documentation of the archaeological site considering each layer's form and limits, replacing previous techniques with horizontal sections at determined levels. The interface as a limit between two successive accumulations acquires a fundamental role in defining the report between the two layers it separates.

2.2.2 Deconstruction

Through a critical reading of previous philosophical concepts, the deconstruction method proposed by the philosopher Jacques Derrida, involves the construction of new meanings criticizing of existing ones. The concept of “trace” describes past events that led to the birth and evolution of that trace.

On the line of urban palimpsest, the “trace” implies the ability of a site to evoke each stage it went through. The action takes place in two directions: on one hand, the site leaves its mark on the items it contains and, on the other hand, it contains traces of all processes that affected it although the materials were removed. Speaking about an archaeological site, this vision means that new intervention should acclaim all the different phases in the evolution of a site. The concept of the trace should understand the limit as interference between layers not necessarily diachronic.

⁶ Harris Edward, *Principi di stratigrafia archeologica*, Roma: Ed. Nuova Italia Scientifica, 1983, p.81

Amplasament Via Giulia, Roma / The site of Via Giulia, Rome © Oana Anca Abălaru

2.3 Preexistențe

Amplasamentul studiat în cadrul proiectului de diplomă se află în Roma, la limita centrului istoric și în adiacența principalului curs de apă, Tibrul, fiind actualmente un sit arheologic, dar gol urban relativ recent. Cei trei termeni amintiți: râu, centru și arheologie, ca determinante naturale, urbane și istorice au influențat, incontestabil, actuala configurație specifică. Râul a fost, de-a lungul timpului, acel parcurs privilegiat care, traversând țesutul urban, a lăsat în urmă o arheologie unică.

În percepția actuală, locul este văzut ca o rană deschisă de-a lungul axei fluviale din două considerente: în primul rând, reprezintă o nevalorificată poartă de acces către centrul istoric și, în al doilea rând, apariția lui este recentă și pusă pe seama unor evenimente istorice nu fericit de rememorat. Ca orice loc din centrul

2.3 Pre-existing

The site studied in the diploma project is situated at the boundary of Rome's historical centre, adjacent the main watercourse the Tiber and is now an archaeological site, but in the same time, a relatively recent gap in the city. The three terms mentioned: river, centre and archaeology, as natural, urban and historical determinants, influenced undeniably the current configuration. The river was, over time, that privileged route that crossed the urban tissue, leaving behind a unique archaeology.

In the current perception the place is seen as an open wound along the river axis for two reasons: primarily it represents an untapped gateway to the historic centre and, secondly, his appearance is recent and attributed to historical events not happy to be recalled. Like any place in the centre of Rome, the site is in a superficial process of contamination by advertising images and

Romei, amplasamentul se află într-un proces de contaminare complex dintre trecutul antic și cel recent. De altfel, această poziționare se reflectă și în procesul de transformări istorice suferite de sit începând cu perioada Antichității, transformări pe care le voi aminti în linii mari. Privit în sens diacronic situl se află, în epoca romană, în vecinătatea structurilor de andocare a navelor numite *Navalia*, în relație imediată cu apa, cale importantă pentru schimburi comerciale. Zona a absorbit cu totul alte activități când, în Evul Mediu, tendința de localizare în zonele joase ale orașului în vecinătatea resurselor a determinat o polarizare a albiei râului. Deși secolul al XV-lea a lansat primele ecouri ale schimbărilor de ordin urbanistic, remarcabile fiind operațiunile de la începutul anilor 1500, când, pe fondul întoarcerii papalității la Roma și implicit a creării condițiilor de existență pentru sistemul stat în stat, au loc primele schimbări importante la nivel urban. În contextul fondării noului stat pontifical, papa Giulio II, pornind de la necesitatea modernizării structurilor instituționale medievale mai ales la nivel economic, a trasat axa *Via Giulia*, strada în primă instanță dedicată instituțiilor economice, păstrându-și apoi doar statutul de axă de avangardă. În secolul al XVI-lea zona, împânzită de locuințe nobiliare de dimensiuni mici, atrage atenția artiștilor, strada însăși fiind folosită pentru găzduirea serbărilor și spectacolelor urbane.⁷ O serie de colegii și instituții pentru se găsesc reprezentate în decursul secolului al XVII-lea, în adiacența sitului aflându-se Colegiul Ghiseuri și *Carceri Nuove*, închisoare pentru minori. În 1875, odată cu crearea zidurilor de protecție ale râului, țesutul din vecinătatea imediată este distrus, iar construcțiile ce mai rămân pierd relația imediată cu apa; logiile și grădinile devenind o grație. În 1909

⁷ Pratesi Ludovico, *Via Giulia*, Roma, Fratelli Palombi Editori, 1989, p. 21.

also profoundly through the complex report of the recent and ancient past.

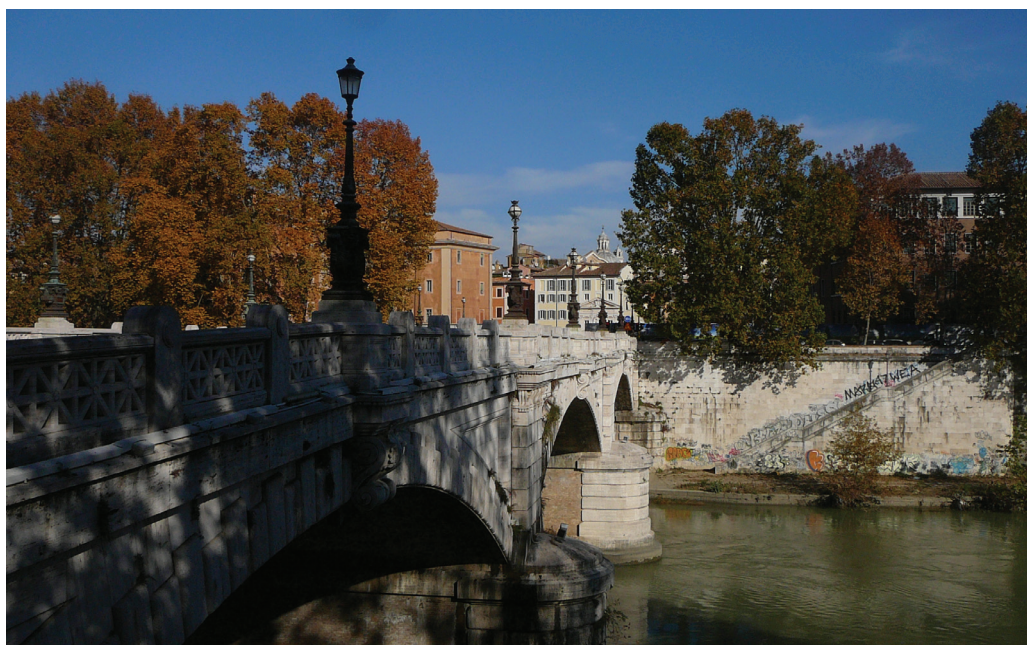
*Furthermore, this position is reflected in the historical transformations site suffered starting with the Antiquity era, changes I will briefly remember. A diachronic look over the site place us in the Roman times, near an assembly of docking structures called *Navalia*, in immediate relation with the water, an important route for trade. The area has absorbed all other activities when in the Middle Ages, the trend of localization in low-lying areas of the city in the vicinity of resources led to a polarization of the river zone. In the XVth century there were launched the first echoes of change in urban planning, for example the remarkable operations in the early 1500s determined by the return of the papacy to Rome and the formation of the city-state led to major changes at urban level. Together with the foundation of the new pontifical state pope Giulio II, started to modernize the medieval institutions focusing on economic problems. Thus, the new street *Via Giulia* became an axis for economic activities and later an avant-garde route. In the sixteenth century the area was covered with small noble houses, becoming a central point among artists, the street itself hosting celebrations and urban performances.⁷ Several colleges and institutions are represented in this area during the eighteenth century such as Ghiseuri College and *Carceri Nuove*, a juvenile prison. In 1875 with the creation of river protection walls, the urban tissue in the immediate vicinity is destroyed and buildings that remained lost their direct relation with water; loggias and gardens became a free gesture. In 1909 with the need for an additional crossing point of the river, the new bridge *Ponte Mazzini* is built; this is a first step for the latter intentions of connecting *Lungotevere* with *Corso Vittorio Emanuele*, that caused in the 1930's the demolition of the studied urban island.*

⁷ Pratesi Ludovico, *Via Giulia*, Roma, Fratelli Palombi Editori, 1989, p. 21.

pe fondul necesității unui punct suplimentar de traversare a râului, este construit Ponte Mazzini, un prim pas pentru ulterioarele intenții de racordare a Lungotevere cu Corso Vittorio Emanuele, materializate în demolările de pe insula studiată din anii 1930.

Deși au mai existat intenții de construire, situl a rămas neatins, martor al acțiunilor distructive ale istoriei recente, păstrându-și acest caracter până la începutul anului 2009, când, în vederea construirii unei parcuri subterane pe trei niveluri, sunt aduse la lumină vestigiile arheologice. Săpătura a pus în evidență, într-o primă fază pivnițele unor edificii de secol XV, iar mai apoi structuri de epocă romană târzie: un complex termal Balneum, cu pavimente de mozaic și o structură monumentală pentru animale, Stabula, care deservea Circo Massimo.

Although there were intentions to fill the urban gap, the site, remained untouched, witnessed the destructive actions of recent history, preserving this character until early 2009, when, in order to build a three-level underground parking, the archaeological remains are brought to light. The excavation revealed in the first phase, the cellars of the XVth century buildings and then, late Roman structures: a complex thermal structure with mosaic floors called Balneum and a monumental structure for animals serving Circo Massimo called Stabula.

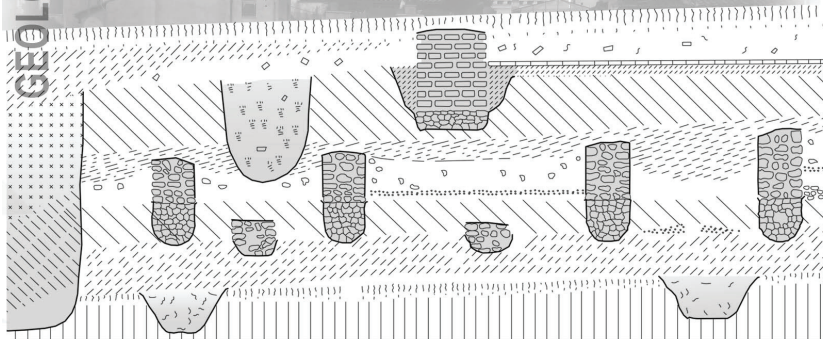
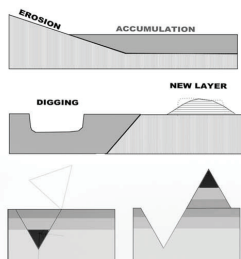

Vedere Ponte Mazzini / View of Ponte Mazzini © Oana Anca Abălaru

FORM TEVERE

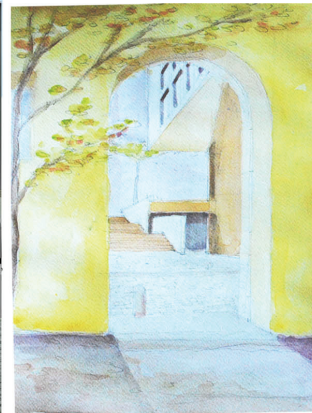
GEOLOGICAL STRATIFICATION

PRINCIPLES

Forum Tevere – Stratificare / Stratification © Oana Anca Abălaru

F O R M
TEVERE

Forum Tevere. Perspective © Oana Anca Abălaru

3. Rezultate

Pornind de la complexul tablou urban conturat, proiectul, considera deopotrivă modele teoretice și direcțiile strategice ale dezvoltării Romei, pretinde să devină un catalizator al transformărilor și un instrument de instaurare al dialogului. De aici și conceptul de Forum Tevere, care reflectă o parte din premisele amintite anterior, dar conține în același timp o declarație a viziunii. Forumul, văzut de romani ca o piață de celebrare, cel mai important loc public deschis și spațiu de întâlnire a elitelor, în jurul căruia se ridicau temple și instituții publice, este o metaforă a unui posibil spațiu public, care să integreze trecutul, prezentul și viitorul. Situl are atributele unei astfel de situații particulare, vecinătatea râului și adiacența unor instituții importante. Funcțiunea propusă: Muzeu și Centru de cercetare arheologică, este susținută în primul rând de intențiile locale de valorificare ale vestigiilor arheologice și în al doilea rând de vecinătatea unui mediu academic internațional, căruia i s-ar adresa. În raport cu modul de integrare a ruinelor în percepția și imaginea urbană, proiectul urmărește, recuperarea raportului istoric direct cu râul, a legăturii vizuale cu malul opus și a unei continuități între centrul istoric și una dintre colinele Romei, Gianicolo.

Proiectul urmărește să dea o nouă interpretare limitei sitului față de oraș, prin anularea statutului de barieră. Intenția unei piețe „mobile” de spații scufundate, expunând ruinele, volumele construite ale noului centru de cercetare și numeroase spații intermediare ce conțin urme ale etapelor prin care a trecut amplasamentul dezvăluie vizitatorului implicațiile stratificării urbane. Cadrul urban existent, cuprins de acest joc trecut - prezent - viitor, devine și el participant ca decor al unei scenografii urbane.

3. Results

Starting from this complex urban situation, and considering the strategic directions of Rome development, the project claims to be a catalyst for urban transformation and a tool of dialogue. Hence, the concept of Forum Tevere, reflecting some of the assumptions mentioned above, contains also a vision statement. The Forum, seen by the Romans as a celebration square, the most important open public space in which elites use to meet, surrounded by temples and institutions, is a metaphor for a possible public space, integrating past, present and future. The site has the attributes of such particular situation, being close to the river and adjacent to major institutions. The function proposed, Museum and Archaeological Research Centre is supported by the local intentions of exposing the archaeological remains but also by the proximity of an international academic environment. As for the integration of the urban ruins in human perception, the project seeks to recover the historical connection to the river, the visual link with the opposite bank and the continuity between the historic centre and one of the hills of Rome, Gianicolo.

Considering directions studied in this paper, the project gave a new interpretation of the site limit relating it with the adjacent cultural course, eliminating the barrier condition. The intent of a market “furnished” with submerged spaces, ruins, built volumes of the new research centre and numerous intermediate spaces containing traces of stages undergone by the site revealing to the visitor the urban stratification. The existing urban framework, comprised of the game past - present - future, becomes a part of the urban scenography.

În condițiile în care, în utilizarea orașului, funcția de traversare prevalează, iar spațiile de tranzit devin spații ale comunicării, este necesară o revizuire a rolului pieței și al parcurului. Această determinare este cu atât mai interesantă în cazul unui sit arheologic a cărui prezență îndeamnă la reflecție și memorie, acțiuni ușor străine omului contemporan. În acest sens ar putea fi privit rolul arhitecturii în valorificarea trecutului, drept cel al unei chei de acces, ce conține elemente de sinteză ale celor două coduri, făcând lizibil un trecut și îmbogățind un viitor.

Given that the city is most often used for crossing functions and the transit spaces become spaces of communication, a reconsideration of the public pedestrian paths and squares is required. This determination is particularly interesting for an archaeological site whose presence calls for reflection and memory, processes not very common for the contemporary man. In this regard, architecture can play a key role in accessing and understanding the history because it contains a synthesis of elements belonging to the past and enriching the future.

Bibliografie / Bibliography

De GIORGI, Gabrielle, Roma-follie, delliri e contaminazioni, Roma: Ed. Kappa, 2004.

Del MARO, Claudio, Architettura della stratificazione urbana, Roma: Ed. Artefatto, 1994

HARRIS, Edward, Principi di stratigrafia archeologica, Roma: Ed. Nuova Italia Scientifica, 1983.

EISENMAN, Peter, DERRIDA, Jacques, Choral Work, Kepnis J., Leeser T. (Editori), New York: The Monacelli Press, 1997.

PRATESI, Ludovico, Via Giulia, Roma: Fratelli Palombi Editori, 1989.

STEINER, George, Grammars of creation, 2010, London, Faber and Faber Ltd Bloomsbury House (Prima ediție 2001)

Webografie / Webography

Academia.edu https://www.academia.edu/1882729/2012_-_musealizzazione_dei_siti_del_Pleistocene_inferiore-medio_in_Italia